

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 28 febr. 1890, kl. 11 f. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande helgonskylden.

Uti en inom Andra Kammararen väckt, till utskottet hänvisad motion, n:o 34, har herr *L. Pålsson*, under erinran att i 7 § af Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 2 november 1883 angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster stadgades, att »församling, hvars klockare enligt vidtagen löne reglering icke vidare kommer att åtnjuta helgonskyld, ege använda denna till uppehållande i öfrigt af kyrkotjensten eller till folkundervisningens behof», tillika anført, att inom församlingar, der klockares lön blifvit så reglerad, att klockare icke vidare komme att åtnjuta helgonskyld, allmänt missnöje gáfve sig till känna med anledning deraf, att helgonskyld finge användas till andra ändamål, och detta särskildt därför, att den utginge efter mycket föråldrade grunder, som icke längre borde tillämpas, samt att helgonskylden, som utgjordes endast inom Lunds stift och Halland, numera icke längre vore behöflig hvarken till lön åt klockare eller till andra ändamål, så vida den icke i någon församling vore anslagen till lön åt presterskapet; och har motionären på grund häraf föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om helgonskyldens utgörande i Lunds stift och Halland och dervid taga i öfvervägande, huruvida i församlingar, der helgonskyld icke användes som lön åt presterskapet, den må helt och hållet upphöra att utgå, samt derom framkomma med förslag till nästa års Riksdag.

Bih. till Riksd. Prot. 1890. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 7 Häft.

Motionären väckte vid sistlidna års riksdag en motion med samma syfte som den nu föreliggande, hvilken bifölls af Andra Kammaren, men, då Första Kammaren icke biträdde medkammarens beslut, icke för-
anledde till någon Riksdagens åtgärd.

Andra Kammarens då varande första tillfälliga utskott, till hvilket motionen hänvisades, afgaf följande yttrande i frågan:

»Frågan om helgonskyldens upphörande har för helt kort tid sedan varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet. Hvad då i saken förekommit tillåter sig utskottet att i minnet återkalla. Vid 1887 års senare riksdag väcktes inom Andra Kammaren motion derom, att Riksdagen måtte besluta att hos Kongl. Maj:t anhålla, att helgonskylden inom Lunds stift och Halland finge uttaxeras af församlingarnes medlemmar efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet vore stadgade, äfven när helgonskylden skulle användas till kyrkotjenstens eller till folkundervisningens behof. Samma kammarens dåvarande första tillfälliga utskott, som hade att öfver motionen sig yttra, anförde i sitt den 17 juni nämnda år afgifna utlåtande, bland annat, att helgonskyld vore en från äldre tider inom Lunds stift och Halland till presterskapets och klockarnes aflöning utgående, på jorden hvilande afgäld, som i Skåne genom 1569 års Lunds stifts landebok och 1671 års jordrefningsprotokoll och i Halland genom 1569 års landebok blifvit bestämd till visst belopp i spanmål eller andra naturapersedlar för hvarje hemman eller gård; att den del af helgonskylden, som ursprungligen utgått till klockarne, sedermera blifvit inom åtskilliga församlingar dragen från sin egentliga bestämmelse, i det att vid olika tider en del af denna helgonskyld af Kongl. Maj:t anvisats till underhåll af skolor i städer, belägna inom ifrågavarande provinser; att emellertid, sedan andra medel anslagits till stadsskolornas underhåll, församlingarne genom kongl. bref den 27 juli 1840 och den 17 september 1856 berättigats att behålla den från dem utgående helgonskyld samt använda densamma för sina egna behof, vare sig till aflöning af klockare eller till folkundervisningen; att helgonskylden därför under senare tider varit använd för dessa begge ändamål inom de församlingar, som genom nämnda kongl. bref återfått den under en tid dem beröfvade andel af helgonskylden, hvilken skatt dock allt fortfarande, såväl inom dessa som inom öfriga församlingar, utgått med samma belopp och med samma fördelning mellan hemmanen, som ursprungligen varit fallet; att utskottet af anförda skäl icke ansåge sig kunna tillstyrka bifall till motionärens förslag i den form, hvori det blifvit framställt, men att, enär af samma förslag tydligt framginge, att motionären åsyftat, att helgonskyld, för så vidt den

icke utgjordes till presterskapet, skulle helt och hållet upphöra att utgå, vare sig att den användes till klockares aflöning eller för kyrkotjenstens eller folkundervisningens behof, och att medel för dessa ändamål hädanefter måtte uteslutande anskaffas genom uttaxering inom församlingarne efter de grunder, som i allmänhet voro stadgade för kommunalutskylder, utskottet ansåge sig ega anledning att behandla frågan i denna vidsträcktare omfattning, dervid utskottet förklarar, att helgonskylden dåmera, sedan nya grunder för de kommunala och kyrkliga behofvens tillgodoseende blifvit stadgade och i alla öfriga delar af landet utan inskränkning tillämpade, icke vidare kunde anses behöflig och utan skada för vare sig kyrkan eller skolan kunde upphöra samt dessutom vore en beskattningsform, som icke öfverensstämde med de grundsatser, som vunnit allmänt erkännande, och därför måste anses obillig och orättvis, i följd hvaraf utskottet äfven hyste den mening, att helgonskylden borde, så snart ske kunde, upphävas. Något annat hinder ansåg utskottet därför ej förefinnas, än att en del af klockarne vore tillförsäkrad att utbekomma helgonskylden in natura, hvarför den helgonskyld, som sålunda utginge, borde bibehållas till dess reglering af sådan klockarlön vunnit tillämpning. Då emellertid utskottet icke ansåg sig ega befohgenhet att framlägga förslag till stadganden i sådan rigtning, hemställde utskottet, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om icke den inom Lunds stift och Halland utgående helgonskylden kunde upphöra att utgå.

Sedan Andra Kammararen bifallit detta utskottets förslag, hade Första Kammarens första tillfälliga utskott, dit ärendet remitterats, i afgifvet utlåtande ansett den utredning, som vid ifrågavarande riksdag kunnat åt frågan lemnas, icke vara tillfyllestgörande att föranleda Riksdagens bifall till den omförmälda skrifvelsen. I enlighet med sitt utskotts hemställan förklarade äfven Första Kammararen sig icke kunna biträda Andra Kammarens beslut i frågan.

Beträffande den närmare utredning af frågan, hvilken Första Kammararen ansett böra föregå en framställning till Kongl. Maj:t, synes det utskottet, som om dermed hufvudsakligen afsetts en undersökning af helgonskyldens belopp inom de särskilda församlingarne och i sin helhet äfvensom en uträkning, huru stor andel helgonskylden utgör af de kommunala skatternas sammanlagda belopp.

En fullständig utredning häraf är icke för utskottet möjligt att åstadkomma. Visserligen finnes i kammarkollegium tillgängliga 1569 års landböcker för Lunds stift och Halland och 1671 års jordrefningsprotokoll för Lunds stift, hvarigenom helgonskylden bestämts till visst be-

lopp i spanmål eller naturapersedlar för hvarje hemman eller gård, men utskottet har i anseende till dessa urkunders vidlyftighet och beskaffenhet icke kunnat ur desamma hemta erforderliga upplysningar. Genom ofvannämnda kongl. bref den 17 september 1856, hvarigenom i anledning af ett Rikets Ständers beslut vid 1854 års riksdag förordnats, att den till vissa stadsskolor i Lunds stift och Halland utgående helgonskyld skulle derifrån skiljas och återställas till församlingarne för att till deras egna behof användas, kunna upplysningar vinnas endast rörande den helgonskyld, som från några, på visst afstånd från berörda städer belägna församlingar varit anslagna till dessa städers skolor. Då ej heller, enligt hvad utskottet inhemtat, hos domkapitlen i Lund och Göteborg finnas några uppgifter om helgonskyldens belopp, synes det utskottet, som om en fullständig och fullt säker kännedom derom endast kan vinnas genom direkta uppgifter härom från församlingarne.

I tanke att de statistiska redogörelser, som af kyrkostämmornas ordförande årligen afgifvas till statistiska centralbyrån, skulle kunna innehålla uppgifter uti ifrågavarande hänseende, har utskottet låtit genomgå dessa redogörelser för år 1887. De uppgifter, som derur kunnat hemtas, äro visserligen mycket ofullständiga, i det helgonskylden särskildt redovisats bland inkomsterna i Kristianstads län för endast 28 församlingar af 144, i Malmöhus län för endast 66 församlingar af 241 och i Halland för endast 5 församlingar af 21, eller inalles 99 församlingar, hvarjemte i redogörelserna för Blekinge helgonskylden alls icke finnes omförd, men torde man dock genom dessa uppgifter i någon mån kunna bilda sig ett omdöme om helgonskyldens betydelse. Genom att sammanställa helgonskyldens belopp med den i senast utgifna kommunalstatistik angifna summan utskylder och bidrag (för år 1886) — hvarvid bör anmärkas, att i denna summa ingå icke blott egentliga kommunalutskylder, utan äfven afgifter till presterskapet — kommer man till följande resultat. Inom Kristianstads län utgör helgonskylden i procent af utskylderna i 15 församlingar 1 % eller derunder, i 9 församlingar från 1 % till och med 2 %, i 2 församlingar 2,7 %, i 1 församling 3,3 % och i 1 församling 4,4 %, i medeltal 1,1 %. Inom Malmöhus län utgör helgonskylden i procent af utskylderna i 19 församlingar 1 % eller derunder, i 28 församlingar från 1 % till och med 2 %, i 16 församlingar från 2 till och med 3 %, i 2 församlingar mellan 3 % och 4 % och i 1 församling 4½ %, i medeltal 1,5 %. Inom Halland utgör helgonskylden i procent af utskylderna i 3 församlingar under 1 % och i 2 församlingar något öfver 1 %, i medeltal 0,7 %. Helgonskylden uppgår i dessa 99 församlingar tillsammans till kronor 10,379:89 eller i medeltal

för hvarje kronor 104:85; i 55 församlingar understiger den 100 kronor, i 34 församlingar utgör den mellan 100 och 200 kronor, i 9 församlingar mellan 200 och 300 kronor och i 1 församling uppgår den till kronor 378:15, utgörande 3 % af utskyldernas belopp.

Af dessa visserligen mycket ofullständiga upplysningar torde likväl framgå, att helgonskylden icke utgör en så stor andel af utskylderna i deras helhet, att dess upphörande skulle komma att medföra någon mera betydande förändring i fördelningen af de kommunala bidragen mellan de skattskyldige.

Då helgonskyldens omsättning i penningar på grund af det årliga markegångspriset på de i densamma ingående naturapersedlar äfvensom uttaxeringen och uppbörden deraf måste förorsaka ej obetydligt besvär, synes det utskottet ej underligt, att önsknings framstälts om dess upphörande. Utskottet kan ej heller för sin del finna något giltigt skäl för bibehållandet af denna skatteform, som icke står i öfverensstämmelse med de grunder, hvarefter kommunalutskylder i allmänhet böra utgå, och anser sig därför böra tillstyrka bifall till motionärens yrkande.

Enligt de meddelanden, utskottet erhållit, synes det som om helgonskyld numera endast i få fall utgår till presterskapet. Det torde dock i alla händelser vara riktigast att, såsom motionären hemställt, låta den helgonskyld, som på ett eller annat ställe kan utgå till presterskapet, förblifva orubbad.

Der på grund af äldre bestämmelser helgonskyld i natura fortfarande utgår till klockares aflöning, lærer rubbning af densamma icke böra ske, förr än reglering af klockarelönen på grund af 1883 års förordning vinner tillämpning.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida den i Lunds stift och Halland utgående helgonskyld, som icke användes till presterskapets aflöning, må utan olägenhet kunna upphöra att utgå.»

Denna utskottets hemställan bifölls oförändrad, hvaremot Första Kammaren, såsom ofvan nämnts, förklarade sig icke vilja biträda Andra Kammarens beslut, efter hemställan af det första tillfälliga utskottet, som fann den utredning, som hittills kunnat åstadkommas, icke vara af den beskaffenhet, att derpå kunde grundas något omdöme om lämp-

ligheten af helgonskyldens bibehållande eller afskaffande, och ansåg att vid sådant förhållande en skrifvelse i det föreslagna syftet icke kunde förordas.

Af det anförda utlåtandet af Andra Kammarens första tillfälliga utskott vid sistlidna års riksdag framgår visserligen, att detta utskott på grund af de upplysningar, det kunnat förskaffa sig angående helgonskyldens uppkomst, dess fördelning mellan de skattskyldige, dess användning för olika ändamål och de belopp, hvartill den uppgår, ansåg det antagligt, att hinder ej borde möta för upphörandet af denna beskattning, men deraf framgår å andra sidan tydligt, att utskottet icke ansåg den meddelade utredningen fullständig och att utskottet afsett, att Kongl. Maj:t i första hand skulle låta verkställa den utredning, som erfordrades för frågans bedömande, och derefter taga under öfvervägande, huruvida öfvervägande skäl talade för helgonskyldens afskaffande.

På grund af de skäl, som vid sistlidne riksdag anfördes, anser utskottet, att en utredning af frågan är särdeles önskvärd, och, då en sådan ej kan verkställas af någon annan än Kongl. Maj:t, att en framställning derom från Riksdagen är af förhållandena påkallad. Ehuru utskottet alltså fullständigt delar den uppfattning, som uttalades af Andra Kammarens första tillfälliga utskott vid sistlidne riksdag, har utskottet dock på grund af Första Kammarens tillfälliga utskotts yttrande i frågan och med anslutning till motionärens nu framställda yrkande ansett lämpligt, att behovet af ytterligare utredning uttryckligare betonas, och hemställer därför,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t an hålla, att Kongl. Maj:t ville låta verkställa en utredning rörande den i Lunds stift och Halland utgående helgonskylden samt taga i öfvervägande, huruvida densamma, der den icke användes till presterskapets aflöning, må utan olägenhet kunna upphöra och utgå.

Stockholm den 27 februari 1890.

På utskottets vägnar:

G. F. ÖSTBERG.
